

مطالعه تطبیقی اهداف و محتویات برنامه درسی دوره متوسطه گروه ۷ و ایران با هدف شناسایی تفاوتها و شباهت‌های مهارت‌های شناختی و فراشناختی

امیر طغیانی خوراسگانی: دانشجوی دکتری رشته برنامه ریزی درسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
جهانبخش رحمانی: استادیار، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران (* نویسنده مسئول)
rahmani@khuisf.ac.ir
نرگس کشتی آرای: دانشیار، گروه برنامه ریزی درسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

کلیدواژه‌ها

برنامه درسی،
کشورهای گروه G7،
محتوا،
هدف

زمینه و هدف: هدف پژوهش حاضر مطالعه تطبیقی اهداف و محتویات برنامه درسی دوره متوسطه گروه ۷ و ایران با هدف شناسایی تفاوتها و شباهت‌های مهارت‌های شناختی و فراشناختی بوده است که با کشور ایران جهت رسیدن به الگویی مناسب مقایسه شده‌اند.
روش کار: این پژوهش یک پژوهش تحلیلی اسنادی با رویکرد تطبیقی است. جامعه آماری پژوهش در مطالعه اول که رویکرد تطبیقی داشته است شامل کلیه اسناد و مدارک، متون چاپی و الکترونیکی در خصوص عناصیر برنامه درسی کشورهای منتخب است. کلیه مقالات، سایت‌های اینترنتی، پژوهش‌ها و تحقیقات مرتبط با موضوع تحقیق را شامل می‌شود. در روش دلفی بر حضور خبرگان و متخصصین در موضوع مورد نظر تأکید می‌شود. در این پژوهش در بخش اول، پس از جستجو در درگاه‌های رسمی کشورها و پایگاه‌های اطلاعاتی، کلیه اسناد و مدارکی که حاوی محتوایی از عناصر برنامه درسی این کشورها بوده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها در پژوهش کیفی عبارت است از فرآیند طبقه بندی، توصیف و ترکیب داده‌ها. در این بخش پس از جمع آوری اطلاعات و داده‌ها ابتدا مطالب در ۴ بخش هدف، محتوا، روش و ارزشیابی برای هر کشور مجزا گردید. سپس بر مبنای الگوی توافق و تفاوت جان استوارت میل تحلیل گردید. تحلیل در بخش کمی شامل ضریب کندال و تحلیل عامل تاییدی با کمک نرم افزار SPSS22 و آموس گرافیک (Amos Graphic) نسخه ۲۳ استفاده شده است. در ضمن در بخش کیفی و استخراج مدل از نرم افزار Maxqda18 استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان داد اهداف و محتوای برنامه درسی این کشورها اغلب تأکید بر حوزه‌های کار و اشتغال و به نوعی اقتصاد محور است. در صورتی که در ایران بر این حوزه تأکید چندانی وجود ندارد و اگر چه بر تربیت دینی توجه دارد ولی علی‌رغم تأکیدات دین مبین اسلام در خصوص کار، خلا پرداختن به این مهم در اهداف و محتوای درسی احساس می‌شود که پی‌شهاد می‌شود در این زمینه بازنگری لازم انجام شود.

نتیجه‌گیری: باری گرفتن از مبانی دینی در این زمینه چون توجه به کار و تلاش در اسلام، پرهیز از تنبلی، قناعت، توجه به کسب و روزی حلال و ... بسیار سودمند و رهگشا است. استفاده از مبانی اسلام صرفاً در نپی کردن و انتقادهای ظاهری و توجه صرف به نماز و روزه نه تنها دانش آموزان را گریزان می‌سازد، بلکه رسالت اساسی دین که روشنگر مسیر زندگانی آدم‌ها است و می‌تواند در زندگی اجتماعی و اقتصادی آنان راه گشا باشد، محدود می‌شود. اشاره به این موضوع که طولانی‌ترین آیه قرآن کریم در حوزه معاملات اقتصادی است از مصادیق اهمیت حوزه اقتصاد در اسلام و گواه این مطلب است. خلا توجهات اقتصادی از باب آماده سازی افراد برای مهارت‌های شغلی پس از اتمام دوره متوسطه احساس می‌شود. به نظر می‌رسد که بهتر است برنامه‌ریزان در راستای توسعه اقتصادی در این حوزه ورود یابند.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Toghyani Khorasgani A, Rahmani J, Keshtiaray N. A Comparative Study of the Objectives and Content of the Secondary School Curriculum of Group 7 Countries and Iran with the Aim of Identifying the Differences and Similarities of Cognitive and Metacognitive Skills. Razi J Med Sci. 2023;30(6): 65-82.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با 3.0 CC BY-NC-SA صورت گرفته است.

Original Article

A Comparative Study of the Objectives and Content of the Secondary School Curriculum of Group 7 Countries and Iran with the Aim of Identifying the Differences and Similarities of Cognitive and Metacognitive Skills

Amir Toghyani Khorasgani: PhD candidate in Curriculum Planning, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Jahanbakhsh Rahmani: Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Iran (* Corresponding author) rahmani@khuisf.ac.ir

Narges Keshtiaray: Associate Professor, Department of Educational Sciences, Islamic Azad University, Isfahan (Khorasgan) Branch, Isfahan, Iran

Abstract

Background & Aims: Education is the main factor of economic growth in a country, and the curriculum is the heart of any education system. As civilization makes the transition from the industrial era to one of sustainability, educational leaders around the globe ought to implement a learning system that prepares young people for life in a unified society. Every country that has experienced high growth for a long time makes great efforts to educate its nation and reinforce its human capital. In contrast, there is considerable evidence that many developing countries are not doing enough. Education has a legal claim on public funds for at least two obvious reasons. First, the social returns are likely to be greater than the private returns. Second, some families with low incomes and credit constraints may not be able to invest as much in education as they would like, even if a higher income is guaranteed for a diploma or university degree in the case of a successful job search. Therefore, public spending on education is established based on impartial opportunity and efficiency. This paper provides a starting point to explore what skills and concepts students should be studying to lead the future. The curriculum model provides an explicit outline of some of the competencies that will likely be required for whatever world scenario emerges. This study focuses on the key roles of education and its relation to economic development as well as the curriculum as a core part of the entire educational drive of nations. In particular, the aim of the present study was to study the goals and contents of the high school curriculum of Group 7 countries and Iran with a focus on the differences and similarities of cognitive and metacognitive skills, which were compared with Iran in order to reach an appropriate model.

Methods: The method used in this study is qualitative, seeking to understand a research phenomenon in its usual environment that leads to a deep understanding of the studied phenomenon. In particular, this research is a documentary analytical research with a comparative approach. The statistical population of the research in the first study, which had a comparative approach, includes all documents, printed and electronic texts regarding the curriculum elements of the selected countries. It includes all articles, websites, studies, and research related to the research topic. In the Delphi method, the presence of experts and experts in the subject is emphasized. Statistical sample: In this research, in the first part, after searching the official portals of the countries and databases, all the documents that contain the content of the curriculum elements of these countries have been found. Data analysis in qualitative research is the process of classifying, describing, and combining data. In this section, after collecting the information and data, the contents were separated into 4 components: goal, content, method, and evaluation for each country. Then it was analyzed based on John Stuart Mill's agreement and difference model. The analysis in the quantitative part includes Kendall's coefficient and confirmatory factor analysis with the help of SPSS22 and Amos Graphics version 23 software. Meanwhile, Maxqda18 software was used in the qualitative part and model extraction. All documents were translated by translators from IACTI (Iranian Certified

Keywords

School Curriculum,
Group 7 Countries,
Content,
Objectives

Received: 08/07/2023

Published: 09/09/2023

Translators and Interpreters). It must be acknowledged that the process of translating the documents was complicated and difficult due to the different languages and finding the appropriate equivalent in Persian. 212 participants, including secondary school teachers, university professors, and Ph.D. students in the fields of curriculum and education management helped to confirm and categorize the collected information. In the next step, the Delphi method was used to obtain the opinions of experts and reach a consensus about the studied components. With a 5-point Likert style scale 80% agreement was obtained, which was regarded as attaining a minimum acceptable interrater agreement.

Results: This study was motivated by doubts that have been raised about the role of education and human capital in economic development. These doubts come from a variety of vantage points ranging from whether the research has correctly identified the impact of education to whether other institutional aspects of countries might be more important. They also encompass concerns about whether or not we really know how to change educational outcomes, particularly in developing countries. The eight studied countries were divided into two groups for comparison: (a) Group of Seven, and (b) Iran. The objectives and content included in the curricula of these countries were identified, and then similarities and differences between these two groups were analyzed. The results show the importance of both minimal and high-level skills, the complementarity of skills and the quality of economic institutions, and the robustness of the relationship between skills and growth. International comparisons incorporating expanded data on cognitive skills reveal much larger skill deficits in developing countries than generally derived from just school enrollment and attainment. The magnitude of change needed makes clear that closing the economic gap with developed countries will require major structural changes in schooling institutions. Moreover, the results of this research showed that the goals and content of the curriculum of these countries often emphasize the areas of work and employment and are somehow economy-oriented. In Iran, there is not much emphasis on these areas in Iran. Although the principles and teachings of Islam pay attention to work, there is a lack of attention to this issue in the goals and content of the curriculum. It is suggested that there is an emergency need to review the national curriculum in Iran. Taking help from religious foundations in this field, such as paying attention to work and effort in Islam, avoiding laziness, and contentment, paying attention to halal earning and sustenance, etc., is very beneficial and enlightening. Using the fundamentals of Islam only in prohibitions and outward criticisms and only paying attention to prayer and fasting not only makes students evasive but also limits the main mission of religion which enlightens the path of people's lives and can open a way in their social and economic life. Pointing to the fact that the longest verse of the Holy Quran is in the field of economic transactions is one of the examples of the importance of the field of economics in Islam and proof of this matter. The lack of economic attention and cultivating students' cognitive as well as metacognitive is felt in terms of preparing people for the future, after graduating from secondary education. It seems that it is better for the planners to update and modify the secondary school curriculum in line with economic development and changes in psychological knowledge.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Toghyani Khorasgani A, Rahmani J, Keshtiaray N. A Comparative Study of the Objectives and Content of the Secondary School Curriculum of Group 7 Countries and Iran with the Aim of Identifying the Differences and Similarities of Cognitive and Metacognitive Skills. *Razi J Med Sci.* 2023;30(6): 65-82.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

در دهکده‌ی جهانی امروز، دانش‌آموزان ایرانی، نیاز به شناخت و آگاهی هرچه بیشتر مسائل و مشکلات جهانی دارند. اگر می‌خواهیم به اهداف چشم‌انداز بیست‌ساله دست یابیم و ایران اسلامی را در شمار کشورهای پیشرفته ببینیم، می‌باید آمادگی برای رقابت و همکاری در بازارهای ملی و بین‌المللی را در نسل آینده، ایجاد نماییم. استعمار ستیزی، انتقال، تحکیم و تقویت مفاهیم ارزشی انقلاب که از اهداف مهم و برجسته‌ی فعالیت‌های فوق برنامه ایران می‌باشد، زمانی اثربخش خواهد بود که کودکان ما به مسائل جهانی اشراف و آگاهی داشته باشند (۱). اثربخشی و کارایی هر برنامه آموزشی وابستگی شدیدی به فلسفه طراحی برنامه درسی زیربنایی آن دارد. بنابراین مشکلاتی از قبیل عدم سازگاری برنامه‌های درسی با تقاضای بازار کار و موفق نبودن برنامه‌های درسی در کمک به هنرجویان هنرستان‌ها و دانش‌آموزان برای کسب اطلاعات، مهارت‌ها و شایستگی‌های لازم به منظور ایفای نقش مؤثر در دنیای کار متحول امروزی را می‌توان از دلایل عدم موفقیت یک برنامه تلقی نمود (۲). از جمله مهم‌ترین اهداف آموزشی در آموزش و پرورش، برنامه‌های درسی آن هستند که بایستی از تناسب لازم در راستای اهداف، وظایف و تحولات مربوطه برخوردار بوده تا بتواند نقش مؤثر خود را ایفا نماید و دارایی‌های نامشهود مبتنی بر ظرفیت فکری را به سرمایه‌های سازمانی، اجتماعی، اقتصادی و... تبدیل کند (۳).

همزمان با جهانی شدن سیستم‌های سیاسی و اقتصادی جهان، سیستم‌های آموزشی در کشورهای پیشرفته برنامه درسی استاندارد را ایجاد کرده‌اند. در همین حال، تفسیرهای مخالف جهانی‌سازی، نئولیبرالیسم و مترقی‌گرایی، از رشد مدل‌های مختلف پارادایمی برای آموزش جهانی الهام گرفته‌است. الگوی سرمایه‌انسانی که مبتنی بر نئولیبرالیسم است، آموزش را وسیله‌ای برای آماده‌سازی نیروی کار ماهر می‌داند. مدل سیستم‌های جهانی برگرفته از پیشرفت‌گرایی، بر آموزش افراد، جهت شهروندی جهانی و مشارکت مدنی متمرکز است (۴). نتایج پژوهش سلسبیلی (۵) در بررسی و مقایسه سند برنامه درسی ملی تدوین شده جمهوری اسلامی ایران با زیرنظام برنامه درسی در

مبانی نظری تحول بنیادین نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی که به منظور شناخت تفاوت‌ها، انحراف‌ها و کاستی‌های سند برنامه درسی ملی و با رویکرد کیفی و از نوع استنتاج قیاسی مبتنی بر تحلیل اسنادی انجام گرفته است، حاکی از برداشتی آرمان‌گرایانه‌تر با ویژگی‌های گسترده تجویزی با حضور قوی یک استیلای عقیدتی (مذهبی شیعی، تمرکزگرا در جهت تحقق حکومت عدل جهانی) و نظام آموزشی با تأکید بر سازوکار نظم‌دهنده دینی، به خصوص در بخش "چشم‌انداز" است. در این پژوهش برنامه درسی ملی تدوین شده‌ی جمهوری اسلامی در قالب شش مؤلفه تشکیل‌دهنده: ۱- هدف‌ها و دیگر عناصر اصلی برنامه درسی، ۲- برداشت‌ها و مفهوم سازی‌ها از برنامه درسی ملی، ۳- الزامات قبلی، زمینه سازی‌ها، شرایط پذیرش، ۴- ویژگی‌های ساختاری و اجرایی، ۵- توجه به برنامه ریزی درسی مبتنی بر مدرسه و روندهای نوآورانه، و ۶- توجه به حوزه دیدگاه‌های برنامه درسی، مقایسه و ارزیابی شده است.

تحقیقات نشان می‌دهد اولاً نرخ بازگشت به آموزش عمومی بیش از نرخ بازگشت به آموزش سطوح دیگر است. ثانیاً بازگشت‌های شخصی آموزش به ویژه در سطح آموزش عالی بیش از بازگشت‌های اجتماعی آن است. ثالثاً همه‌انواع نرخ بازگشت بیشتر از ۱۰ درصد است. رابعاً مقادیر نرخ بازگشت به آموزش در کشورهای فقیر بیشتر از کشورهای ثروتمند است و این به دلیل کمبود شدید نیروی انسانی متخصص در این کشورها است (۵). همان‌طور که محققان نشان می‌دهند آموزش بویژه در مقطع متصل به دانشگاه می‌تواند با تأثیر درازمدت نقش مهمی را در اقتصاد داشته باشند.

به نظر می‌رسد جهت پی بردن به نقاط ضعف و کاستی‌های مولفه‌های مورد تأکید در برنامه درسی در این مقطع و بهبود آن، در مقام مقایسه، کشورهای که پیشگام و توسعه یافته هستند را بررسی نمود. در این رابطه پژوهش‌هایی صورت گرفته است که در ادامه مرور می‌شود (۶). حمید (۷) در مطالعه‌ی خود، یک تحلیل مقایسه‌ای از آموزش شهروندی جهانی در دو مدرسه ابتدایی، یک مدرسه بین‌المللی در سنگاپور و یک مدرسه مستقل در استرالیا با تمرکز بر اجرای اقدامات این آموزش‌ها از طریق پذیرش مدل‌های آموزش بین

پژوهش در مؤسسات آموزش عالی ایران با برخی کشورهای پیشرو در جهان مانند انگلستان، استرالیا، هلند، ایتالیا و هنگ کنگ نشان داد که همه نمونه های مورد مطالعه در دو ملاک «سنجش بروندهای پژوهش» و «درآمدزایی» با هم توافق دارند. بدین ترتیب تمام دانشگاه های مورد مطالعه به جز ایران به «تحلیل استنادی و داوری تخصصی» اهمیت به سزایی قائل بودند.

در پژوهشی دیگر ملکی و همکاران (۱۰) با رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحلیل مضمون به بررسی عناصر تربیت اخلاقی در آموزش عالی بر مبنای قرآن کریم بر اساس تفسیر المیزان پرداخته است. مضامین ذیل دو حیطه باورها و رفتارها استخراج و مقوله های مشابه و مقارن ذیل شش تم اصلی دسته بندی شده است. با مصاحبه نیمه ساختاریافته نظر متخصصان برنامه ریزی درسی در خصوص ویژگی عناصر تربیت اخلاقی در آموزش عالی اتخاذ و الگوی تربیت اخلاقی متشکل از سه بخش مبانی، اصول و عناصر طراحی شده است.

احمدی و احمدی (۱۱) در پژوهش خود به مقایسه برنامه درسی آموزش تاریخ دوره متوسطه دوم در ایران با برنامه درسی آموزش تاریخ دوره متوسطه دوم در کشورهای، انگلستان، پاکستان و هندوستان با روش تطبیقی و به کمک الگوی بردی روش توصیفی-تحلیلی پرداخته اند. با توجه به نتایج این پژوهش می توان کسب سواد تاریخی و آموزش تفکر انتقادی را به اهداف اضافه کرد. محتوای مورد مطالعه در این پژوهش با رویکرد نتیجه مداری در راستای تحقق اهداف، سازماندهی نشده است. از جمله روش های رایج تدریس می توان به روش سخنرانی و پرسش و پاسخ اشاره کرد. یافته های پژوهش جهان و همکاران (۱۲) که با هدف شناسایی، تبیین و تحلیل عناصر مؤلفه های برنامه درسی عمل فکورانه و تحلیل آن بر اساس منابع معتبر علمی انجام شده است، نشان داد که برنامه درسی عمل فکورانه دارای چهار عنصر اصلی اهداف آموزشی، محتوای آموزشی، روش های تدریس و ارزشیابی می باشد که عنصر روش های تدریس با ۲۲ مؤلفه، عنصر

المللی انجام داده است که یافته های تحقیق نشان داد برنامه درسی و منابع، فرهنگ مدرسه، رهبران مدارس و ارزش معلمان، و همچنین استفاده از منابع انسانی و مالی همه بر نحوه تعامل مدارس با آموزش شهروندی جهانی در تلاش برای بین المللی شدن تأثیر می گذارد. یک یافته کلیدی و اساسی از تحقیقات مربوط به تنش بین حوزه های حیاتی دموکراتیک و آموزشی و منطق نئولیبرال بازار است که به طور قابل توجهی بر تصمیمات مدارس در برنامه های درسی و تصویب آموزش شهروندی جهانی در هر دو مدرسه تأثیر گذاشته است. همچنین این پژوهش نشان داده است که هر دو مدرسه علی رغم تعهدشان به آرمان های آموزش شهروندی جهانی به یک اندازه در مورد متمایز بودن و رقابت در بازارهای آموزشی خود هو شیار بودند. در این پژوهش مدارس به طور هدفمند انتخاب شده بودند، به طور خاص از طریق جستجوی ملی در سنگاپور و استرالیا، از مدارس بین المللی و مستقل پیشرفته در شهرهای جهانی و شناخته شده داده ها در این مطالعه از طریق مصاحبه های نیمه ساختاریافته، متن، یادداشت ها و اسناد میدانی (خط مشی مدرسه، برنامه درسی، محتوای برنامه درسی، سوابق ارزیابی، سوابق پیشرفت، وب سایت های مدرسه) بوده است.

ملکی (۸) در پژوهشی به طراحی و اعتبارسنجی الگوی مناسب برنامه درسی استعدادهای درخشان پرداخته است. این پژوهش ترکیبی اکتشافی متوالی از نوع ابزارسازی بود که در بخش کیفی از روش مطالعه موردی چندگانه و رویکرد تحلیلی بافت نگاری و در بخش کمی از روش توصیفی از نوع پیمایشی استفاده شده است. نتایج این پژوهش نشان داد که عنصر مواد و منابع آموزشی، راهبردهای یاددهی و یادگیری، فعالیت یادگیرنده و گروه بندی یادگیرندگان دارای بیشترین قدرت تبیین هستند. همچنین عناصر دیگر نظیر عنصر زمان، محتوا، هدف و ارزشیابی نیز به ترتیب به عنوان تبیین کننده معنادار این مدل تحلیل و بررسی شده است.

نتایج پژوهش اسلامی و همکاران (۹) در تبیین و مقایسه چارچوب ها و شاخص هایی برای ارزیابی کیفیت

مهارت های مورد نیاز تا سال ۲۰۲۰ را سواد رسانه های جدید، منطقی بودن، فرا رشته ای شدن دانش، هوش اجتماعی، ذهن طراحی، تفکر تطبیقی و بدیع، مدیریت شناختی، شایستگی فرا فرهنگی، مشارکت مجازی و تفکر محاسباتی دانسته است.

ملکی پور و همکاران (۱۵) در مطالعه ای با عنوان مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش کارآفرینی در قلمرو رشته های کارشناسی علوم اجتماعی و رفتاری در دانشگاه تهران با دانشگاه های پیشرو جهان به مطالعه برنامه درسی آموزش کارآفرینی با روش تحلیلی اسنادی با رویکرد تطبیقی پرداخته است. نمونه مورد بررسی دانشگاه های پنسیلوانیا، مرلند، کالیفرنیا و هاروارد است، این دانشگاه ها به صورت هدفمند با توجه به دسترسی به مدارک اسناد موجود انتخاب شدند که با برنامه درسی کارآفرینی در قلمرو رشته های کارشناسی علوم اجتماعی و رفتاری در دانشگاه تهران (کارآفرینی، روانشناسی و علوم تربیتی، اقتصاد، جغرافیا، مدیریت، تربیت بدنی و علوم اجتماعی) مقایسه شدند. الگوی مورد استفاده روش توافق و تفاوت جان استوارت میل است. در این پژوهش شباهت ها و تفاوت های عناصر اصلی برنامه درسی کارآفرینی (اهداف، محتوا، راهبردهای یاددهی یادگی و ارزشیابی) در دانشگاه های مذکور به منظور بهبود برنامه درسی کتاب مبانی آموزش کارآفرینی در دانشگاه تهران بررسی و مقایسه شده است. نتایج این پژوهش نشان داد برنامه درسی کتاب مبانی آموزش کارآفرینی دانشگاه تهران متفاوت از دانشگاه های مورد مطالعه است، و در دانشگاه های پیشرو عناصر برنامه درسی کارآفرینی بر مبنای رویکرد شایستگی محور طراحی شده است؛ این در صورتی است که در دانشگاه تهران طراحی برنامه درسی بر مدل سنتی و موضوع محور مبتنی است. در بخش عنصر هدف، برنامه درسی کارآفرینی دانشگاه تهران بریادگیری در سطح دانش و فهمیدن تأکید دارد. در عنصر محتوا برنامه درسی کارآفرینی دانشگاه تهران همسو با اهداف در پی ایجاد دانش و آشنایی دانشجویان با یک سری مطالب

اهداف با ۵۱ مولفه، عنصر ارزشیابی با ۵۶ مولفه، عنصر محتوا با ۱ مولفه، به ترتیب از بیشترین و کمترین میزان توجه برخوردار هستند. همچنین حل مسئله، پرورش خلاقیت، تخیل، هنر و زیبایی شناختی، ادراک، تامل، توجه به احساسات، مهارت و توسعه حرفه ای، خود ارزیابی و خودپنداری و درک صحیح از واقعیت از مهم ترین این مولفه ها می باشند. این پژوهش کیفی و به شیوه تحلیل محتوای کمی و کیفی انجام شده است.

در پژوهشی پیشانی و همکاران (۱۳) به بررسی تطبیقی عنصر محتوا در برنامه درسی آموزش محیط زیست متوسطه دوم ایران و چند کشور منتخب پرداختند و رویکرد و محتوای مغفول در برنامه درسی آموزش محیط زیست ایران را پیشنهاد داده اند. نتایج این پژوهش نشان داد رویکرد برنامه درسی کشورهای سوئد و کانادا به برنامه درسی آموزش محیط زیست، توسعه پایدار بوده و محتوای آموزش محیط زیست در برنامه درسی متوسطه دوم به صورت جامع و تلفیقی بوده است. محتوای برنامه درسی آموزش محیط زیست متوسطه دوم کشور استرالیا فاصله کمی با رویکرد توسعه پایدار داشت و محتوای برنامه درسی آموزش محیط زیست به صورت غیر جامع و تلفیقی بود. محتوای برنامه درسی متوسطه دوم آموزش محیط زیست در کشور ترکیه با رویکرد توسعه پایدار فاصله داشت و محتوای آموزش محیط زیست به صورت غیر جامع و تلفیقی بود. محتوای برنامه درسی آموزش محیط زیست متوسطه دوم ایران نیز تا رویکرد توسعه پایدار فاصله داشت و محتوای آموزش محیط زیست به صورت غیر جامع و تلفیقی در کتب درسی زیست شناسی، شیمی، جغرافیا و زمین شناسی بود. در کشورهای مورد مطالعه محتوای انتخابی حول حیطه های دانش، نگرش و مهارت نسبت به محیط زیست بود. در زمینه نوع دانش و حجم اختصاص یافته محتوا، به نگرش و مهارت های آموزش محیط زیست بین کشورمان و کشورهای منتخب اختلاف چشمگیری وجود داشت.

لیسک (۱۴) در تحقیق خود تحت عنوان "بین المللی کردن برنامه درسی و یادگیری برای همه دانش آموزان"

تکیه بر نقاط قوت سوئد در حوزه آموزش زبان انگلیسی و پیشنهادهایی که در اسناد به توصیف وضعیت مطلوب آموزش زبان انگلیسی در کشور (از قبیل: سند برنامه درسی ملی و راهنمای برنامه درسی زبان های خارجی) ذکر شده راهکارهایی را ارائه نموده اند.

در یک بررسی پیغامی و تورانی (۱۹) نقش برنامه درسی اقتصاد در برنامه تعلیم و تربیت رسمی و عمومی دنیا و با نگاهی به ماهیت برنامه درسی اقتصاد و ضرورت وجود آن در مجموعه آموزش های رسمی و عمومی (دبستان، راهنمایی و دبیرستان)، به ارائه تصویری از وضع موجود آن در دنیا پرداخته اند و سیر تکاملی ادبیات فربهی را که در خصوص «تحقق اهداف شناختی، گرایشی و رفتاری» در عرصه اقتصاد طی شده است و از آن به عنوان «تعلیم و تربیت اقتصادی» نام برده می شود، نشان دادند. سپس یک برنامه عمل برای برون رفت از این وضعیت ارائه و برنامه درسی مغفول مانده اقتصاد در «برنامه درسی ملی» را برای سیاستگذاران و برنامه ریزان مسائل تعلیم و تربیت کشور معرفی نمودند. آتیو (۲۰) در تحقیقی تحت عنوان "توسعه شایستگی فناورانه از نوجوانی به بزرگسالی" که در آن تفاوت ویژه بین دوره های آموزشی مدارس فنلاندی و روش های بین المللی بررسی شده است، نشان داد که ابعاد شایستگی فناورانه شامل سه حیطه شناختی، مهارت روانی حرکتی و حیطه عاطفی است که توسعه فناورانه در جامعه، تابع بعد سوم شهروندان است.

از آنجا که یکی از اهداف و وظایف مهم نظام آموزش هر کشور، آموزش افرادی کارآمد برای جامعه حتی پیش از ورود به دانشگاه و تکمیل تحصیلات است. به نظر می رسد باید اهداف و محتوای برنامه درسی را به گونه ای طراحی کرد تا مسیر پیشرفت را برای جامعه چنان کشورها را توسعه یافته هموار ساخت؛ به گونه ای که افراد حتی در صورت عدم توفیق ورود به دانشگاه و ادامه تحصیل و یا حتی در صورت ورود و تمایل به انجام کار حین تحصیل بتوانند از توانایی ها و مهارت های کاری جهت رفع نیاز جامعه بهره ببرند. در حالی که به نظر می رسد برنامه درسی مقطع متوسطه نتوانسته است این مهم را عملی سازد.

نظری است. در عنصر راهبردهای یاددهی-یادگیری دانشگاه تهران با توجه به مدل سنتی فرصت های مناسب برای فعالیت های یادگیری کارآفرینی تدارک دیده نشده است و در عنصر ارزشیابی بر روش های کمی و آزمون پایان ترم تأکید دارد.

همچنین قاسم پور (۱۶) در بررسی تطبیقی برنامه درسی آموزش انشا در دوره متوسطه آلمان و ایران به شناسایی، توصیف و مقایسه عناصر و مؤلفه های آموزش انشانویسی در برنامه درسی زبان آموزی آلمان و ایران پرداخته است. روش تحقیق تحلیلی استنادی و اطلاعات بر اساس مراحل تطبیق جرج بردی جمع آوری و طبقه بندی شده است. نتیجه مطالعه نشان می دهد که آموزش انشا در آلمان هم در برنامه درسی زبان آلمانی و هم در سایر برنامه های درسی مانند مطالعات اجتماعی، زیست، ریاضی، علوم، هنر و مهارت های زندگی به صورت یک مهارت تلفیقی ارائه می شود، در حالی که در ایران مهارت انشا تنها در برنامه درسی زبان فارسی به صورت تفکیکی درون رشته ای و بدون ارتباط با سایر برنامه های درسی آموزش داده می شود.

یافته های مطالعه کورکماز (۱۷) نشان داد که عواملی مانند جنسیت، نوع مدرسه، سطح تحصیلات والدین و درآمد تأثیر اصلی عمده ای بر انتخاب شغل نوجوان دارند. اندازه تأثیر این عوامل متغیر بود. با توجه به نتایج این تحقیق به نظر می رسد تأثیر برنامه های درسی مدارس بر گرایش های شغلی دانش آموزان از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

حسینی خواه و همکاران (۱۸) در مطالعه برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و تطبیق آن با برنامه درسی ایران عناصر اساسی برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و ایران (منطق، هدف، محتوا، مواد و منابع یادگیری، زمان، ارزشیابی) را مورد مطالعه و مقایسه قرار داده اند. نتایج تحقیق آن ها نشان داد که آموزش زبان انگلیسی در ایران از لحاظ زمان آغاز آموزش و ساعات درسی، هدف های برنامه درسی، محتوای پیشنهاد شده و محتوای کتاب های درسی و آزمون های ملی دچار ناهمخوانی ها و کاستی هایی می باشد. براین اساس، با

از عناصر برنامه درسی این کشورها بوده است. پس از تایید اعتبار از سوی اساتید و اطمینان از آدرس منبع در پایگاه های معتبر و اهمیت و صحت داده ها استخراج و پس از حذف داده های تکراری در عناصر چهارگانه اهداف، محتوا، روش های تدریس و ارزشیابی دسته بندی شده است.

روش انجام پژوهش در گام اول یک پژوهش تحلیلی اسنادی با رویکرد تطبیقی است. در آن عناصر برنامه درسی ۷ کشور توسعه یافته و پیشرو در حوزه آموزش معروف به گروه ۷ بر مبنای الگوی توافق و تفاوت جان استوارت میل مطالعه شده اند. اطلاعات آن از طریق بررسی اسناد و مدارک وابسته به پایگاه اطلاعاتی رسمی کشورها و مقالات علمی بین المللی گردآوری شده است. استدلال حاکم بر روش توافق این است که هرگاه دو یا چند نمونه از یک پدیده تحت بررسی تنها در یک عامل علی از بین چندین عامل علی ممکن مشترک باشند، آنگاه آن عامل علی که همه نمونه ها در آن مشترکند، علت پدیده تحت بررسی خواهد بود. استدلال روش حاکم بر تفاوت نیز این است که هرگاه دو یا چند نمونه از بین چندین عامل علی ممکن با یکدیگر متفاوت باشند، آنگاه عامل علی که همه نمونه ها در آن با هم اختلاف دارند، علت پدیده تحت بررسی خواهد بود (۲۱). در این پژوهش پس از جستجو در درگاه های رسمی کشورها و پایگاه های اطلاعاتی، کلیه اسناد و مدارکی که حاوی محتوایی از عناصر برنامه درسی این کشورها بوده است، پس از تایید اعتبار از سوی اساتید و اطمینان از آدرس منبع در پایگاه های معتبر و اهمیت و صحت داده ها استخراج و با کمک نرم افزار مکس کیودا (که جهت تحلیل داده های کیفی به کار می رود) داده های تکراری حذف و در عناصر چهارگانه اهداف، محتوا، روش های تدریس و ارزشیابی دسته بندی شده است. پس از تحلیل محتوای داده ها و دسته بندی چهارگانه، جدول هایی با توجه به الگوی توافق و تفاوت استوارت میل تهیه و شباهت ها و تفاوت های آن ها بررسی شد. در گام دوم برای تایید روابط گویه ها از روش دلفی استفاده گردیده است.

استفاده از تجارب کشورهای دیگر در این زمینه توفیقاتی داشته اند نه تنها می تواند خلا و مشکلات برنامه درسی کشور را در این مقطع به ما نشان دهند بلکه می تواند مسیر همواری را برای برنامه ریزان ومؤلفان کتب درسی جهت بهبود آینده شغلی و حرفه ای ایجاد کند. لذا، هدف این پژوهش مطالعه تطبیقی برنامه درسی مقطع متوسطه کشورهای توسعه یافته گروه ۷ با ایران در اهداف و محتوای برنامه درسی است. اولین نشست این گروه صنعتی در سال ۱۹۷۵ با حضور شش کشور: آلمان، فرانسه، ایتالیا، ژاپن، بریتانیا و ایالات متحده آمریکا تشکیل گردید و بعدها کانادا نیز به این گروه پیوست. این ۷ کشور، توسعه یافته و از رشد اقتصادی خوبی برخوردار هستند و با هم در یک گروه گردآمده اند و از این بابت که در این پژوهش به یک گروه خطاب می شود آسان و البته از این جهت که لاجرم ۸ کشور به انضمام ایران مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته است از سختی های این پژوهش بوده است.

روش کار

این پژوهش یک پژوهش تحلیلی اسنادی با رویکرد تطبیقی است که در آن اهداف و محتوای برنامه درسی ۷ کشور توسعه یافته و پیشرو در حوزه آموزش معروف به گروه ۷ (آلمان، فرانسه، ایالات متحده، کانادا، ایتالیا، ژاپن و بریتانیا) به علاوه ایران بر مبنای الگوی توافق و تفاوت جان استوارت میل با کمک نرم افزار Maxqda18 مطالعه شده اند. محیط جامعه آماری پژوهش در مطالعه اول که رویکرد تطبیقی داشته است شامل کلیه اسناد و مدارک، متون چاپی و الکترونیکی در خصوص عناصر برنامه درسی کشورهای منتخب است. کلیه مقالات، سایت های اینترنتی، پژوهش ها و تحقیقات مرتبط با موضوع تحقیق را شامل می شود.

در روش دلفی بر حضور خبرگان و متخصص در موضوع مورد نظر تاکید می شود. بنابراین در این قسمت از اساتید و صاحب نظران حوزه برنامه درسی استفاده گردید. نمونه آماری: در این پژوهش در بخش اول، پس از جستجو در درگاه های رسمی کشورها و پایگاه های اطلاعاتی، کلیه اسناد و مدارکی که حاوی محتوایی

افزار Maxqda18 استفاده گردید.

یافته‌ها

با بررسی برنامه درسی آموزش در کشورهای گروه ۷ و جمهوری اسلامی ایران و خلاصه سازی مطالب مشخص گردید که این کشورها در برنامه درسی خود اهداف زیر را در مقطع متوسطه در نظر گرفته اند:

۱. ژاپن

- توجه به وبژگی های سازنده نظام های مختلف آموزش و پرورش پیشرفته جهان.
- توسعه همه جانبه شخصیت و پرورش جسمی و ذهنی.
- عشق ورزیدن به حقیقت.
- احترام گذاشتن به حقوق افراد.
- ارزش قائل شدن برای کار.
- رشد کامل شخصیت.
- نوسازی جامعه.
- پیشرفت اقتصادی.
- ایجاد ظرفیت آکادمیک و فردی برای هر یک از دانش آموزان.
- بارور ساختن مقوله انسانیت در دانش آموزان.
- نظم و انضباط و توجه به کار جمعی و احترام به طبیعت و حساس و دقیق بودن.
- ایجاد و ارتقا اعتماد به نفس.
- رشد روحیه کارگروھی.
- شکوفائی خلاقیت.
- پرورش حس مسئولیت پذیری.
- تاکید بر رفاقت به جای رقابت.
- ایجاد فرصت های مساوی برای همگان.

۲. آلمان

- پیشرفت اقتصادی.
- آماده سازی دانش آموزان برای ورود به بازار کار با توجه به مهارت و سطح علمی.
- جهت گیری به سوی برنامه های عملی تر.
- انگیزه سازی برای کسب موفقیت.
- قوی کردن اطلاعات پایه.

روش جمع آوری اطلاعات در گام اول این پژوهش که یک کار کیفی است کتابخانه ای است. پژوهشگران کیفی، معمولاً با شناسایی اسناد و منابع که بخشی از موقعیت مورد پژوهش است، شروع می کنند. وقتی این مواد شناسایی شد، گام بعدی تعیین موادی است که به پژوهش آن ها مربوط است. سپس تعیین می کنند که چگونه می توانند این مواد را در چارچوب موازین اخلاقی پژوهش برای تحلیل جمع آوری کنند. ابتدا کلیه متون مربوطه انتخاب و سپس به دقت بررسی و مطالعه خواهند شد. اطلاعات این پژوهش از طریق چک لیست یا فیش برداری در خصوص موضوع از متون مربوطه جمع آوری می گردد. در بخش کمی نیز ابزار پرسش نامه کارآمد است. در بخش دلفی مولفه های حاصل از پژوهش به صورت پرسش نامه در آمد و از افراد در طیف ۵ تایی لیکرت ضریب توافق اخذ گردید. در بخش نهایی مدل استخراج شده مجدد به صورت پرسش نامه در طیف ۵ تایی لیکرت در آمد و مورد آزمون قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده ها در پژوهش کیفی عبارت است از فرآیند طبقه بندی، توصیف و ترکیب داده ها. در این بخش پس از جمع آوری اطلاعات و داده ها ابتدا مطالب در ۴ بخش هدف، محتوا، روش و ارزشیابی برای هر کشور مجزا گردید. سپس بر مبنای الگوی توافق و تفاوت جان استوارت میل تحلیل گردید. استدلال حاکم بر روش توافق این است که هرگاه دو یا چند نمونه از یک پدیده تحت بررسی تنها در یک عامل علی از بین چندین عامل علی ممکن مشترک باشند، آنگاه آن عامل علی که همه نمونه ها در آن مشترکند، علت پدیده تحت بررسی خواهد بود. استدلال روش حاکم بر تفاوت نیز این است که هرگاه دو یا چند نمونه از بین چندین عامل علی ممکن با یکدیگر متفاوت باشند، آنگاه عامل علی که همه نمونه ها در آن با هم اختلاف دارند، علت پدیده تحت بررسی خواهد بود (۲۱).

تحلیل در بخش کمی شامل ضریب کندال و تحلیل عامل تایپیدی با کمک نرم افزار SPSS22 و Amos Graphic) نسخه ۲۳ استفاده شده است. در ضمن در بخش کیفی و استخراج مدل از نرم

- پرورش موضوعات با توجه به انگیزه‌ها.
- تشویق تفکر خلاق و ابتکار.
- بالابردن توانایی گفتگو و همکاری.
- پیدا کردن راهکارهای عملی برای مفاهیم.

- پیشرفت اقتصادی.
- توسعه مهارت های کارآفرینی برای سرمایه گذاری.
- توجه به کارآفرینی به عنوان یک فعالیت ضروری.

۵. بریتانیا (انگلیس، اسکاتلند، ایرلند، ولز)

- طراحی شغل آینده.
- شناسایی نقاط قوت خاص و همچنین زمینه های بهبود آن.
- آماده سازی دانش آموزان جهت اخذگواهینامه عمومی آموزش متوسطه.
- آمادگی تحصیلی جهت موفقیت در آزمون های ورودی دانشگاه ها (Academic Success)
- آماده سازی دانش آموزان جهت کسب شرایط لازم حرفه ای و شغلی.
- آماده سازی جهت کسب فرصت ها، مسئولیت ها و تجربه های زندگی آینده.
- تاثیر مثبت در اقتصاد جامعه.
- پرورش تواناییهای جسمی، ذهنی، شخصی.
- سلامت، امنیت و دستیابی به یک آموزش با کیفیت.
- فراهم آوردن فرصت های برابر برای دستیابی به آموزش و رشد کامل استعدادها (اسکاتلند).
- پرورش مهارت ها، استعدادها و توانایی های اشخاص (اسکاتلند).
- اداره مردم سالاری نظام آموزش در جهت پاسخ به نیازها (اسکاتلند).
- ایجاد بهترین فرصت ها برای دانش آموزان در جهت کمک به اقتصاد جامعه (ایرلند شمالی).
- ایجاد نظام آموزش متوازن و جامعی متناسب با سن، توانایی و استعداد دانش آموزان (ولز).
- رشد معنوی، اخلاقی، فرهنگی، ذهنی و جسمی (ولز).

۶. فرانسه

- استقرار نظام آموزشی مدرسه محور.
- تبدیل دانش آموزان به یادگیرندگان مادام العمر و مستقل.
- تربیت دانش آموزان مبتنی بر عملکرد متناسب با

۳. کانادا

- آماده سازی برای ورود به دانشگاه یا کالج.
- تقویت عملی مهارت های شغلی.
- آماده سازی برای ورود به بازار کار مستقیم پس از دبیرستان.
- رشد جسمانی، ذهنی، اجتماعی و عاطفی به بهترین نحو.
- ایجاد حس تعهد ملی نسبت به حوزه آموزش متوسطه.
- پیگیری علائق منطقه ای خاص هر ایالت علاوه بر کلیات آموزشی.

۴. آمریکا

- برنامه درسی موضوع محور.
- دستیابی به برنامه های در حال پیشرفت در مهارت ها و موقعیت های حرفه ای.
- کسب دانش و مهارت های مورد نیاز.
- آموزش و آماده سازی دانش آموزان آمریکایی برای قرن جدید.
- توجه به آزادی های فردی و تنوع جمعیت.
- رتبه اول در علوم و ریاضیات.
- دستیابی یکسان دختران و پسران، گروه های اقلیت و افراد دارای معلولیت به آموزش عمومی.
- شکوفا نمودن قوای هر یک از دانش آموزان تا حد ممکن.
- کسب دانش و مهارت های لازم برای رقابت در اقتصاد جهان.
- عمل به مسئولیت های شهروندی.
- پیشرفت رشد اجتماعی، عاطفی و علمی دانش آموزان با مشارکت والدین.
- ایجاد محیطی قانونمند و مساعد و به دور از خشونت برای یادگیری.

- محیط در حال تغییر.
- تربیت دانش آموزانی مستقل و توانا برای ارتباط فکورانه با دیگران و هماهنگی عقایدشان برای فرایندها و اتفاقات روزمره زندگی.
  - توسعه کیفی مهارت های زندگی برای بزرگسالی.
  - توجه و احترام به تنوع فرهنگی و برابری ارزش های انسانی.
  - قبول و توسعه نقش مسئولیت پذیری در جامعه.
  - تمرین مواجهه با مشکلات و چالش ها.
  - دستیابی به مهارت های مبتنی بر استانداردهای سطح بالا در زندگی.
  - کسب شایستگی های پایه (مستقل از دانش پایه) و مهارت های ضروری برای ساخت زندگی شخصی و حرفه ای.
  - یادگیری و توسعه مستمر دانش ها، ارزش ها و مهارت ها.
- کار.
- تطبیق سیستم اداری حوزه آموزش با تغییرات نیازهای جامعه.
  - فراگیر کردن و بهینه سازی تحصیل اساسی.
  - سازگاری (توافق) اجتماعی باید بین مدرسه و جامعه.
  - آماده سازی جوانان برای حضور در مراکز دانشگاهی.
  - تربیت نیرو و کادر آموزشی مورد نیاز مدارس کشور.
  - تربیت نیروی فنی مورد نیاز حوزه اقتصادی و صنایع کشور.
  - ترتیب نیروی حرفه ای مورد نیاز حوزه اقتصاد و صنایع کشور.
  - ایجاد فرصت های بیشتر برای دستیابی به سطح فرهنگی گسترده تر بویژه کسب مهارت در زبان های مختلف.
  - تقویت قابلیت های فرد با توجه به ویژگی های بدنی، عقلانی و سایکودینامیک.
  - کمک به فرد در حصول اعتماد به نفس.
  - توسعه توانایی های فرد به ویژه توانایی های عقلانی،

۷. ایتالیا

- آماده کردن جوانان برای ورود به دانشگاه یا بازار

جدول ۱- تشابهات و تفاوت های اهداف برنامه درسی

اهداف برنامه درسی	ژاپن	آلمان	کانادا	امریکا	بریتانیا	فرانسه	ایتالیا	ایران
پرورش توانایی های فردی، جسمی، ادراکی و احساسی	√	-	√	√	√	-	√	√
ارج نهادن به کار و روحیه کارگروهی	√	-	-	-	-	-	-	-
رشد و پیشرفت اقتصادی	√	√	-	√	√	-	-	-
احترام به حقوق افراد	√	-	-	√	-	-	-	-
توجه به ارزش ها و فضایل انسانی	√	-	-	-	-	-	-	√
تقویت اعتماد به نفس	√	-	-	-	-	-	√	-
شکوفایی خلاقیت و استعدادها	√	√	-	-	√	-	-	-
تنظیم وظایف و تقویت حس مسئولیت پذیری	√	-	-	-	-	-	-	√
فراگیر کردن و ایجاد فرصت های مساوی برای آموزش	√	-	-	√	√	-	√	-
جهت گیری به سوی برنامه های عملی تر	-	√	-	-	-	-	-	-
توجه و تقویت انگیزه ها برای کسب موفقیت	-	√	-	-	-	-	-	-
آماده سازی برای ورود به دانشگاه	-	-	√	-	√	-	√	-
تقویت مهارت های شغلی و آماده سازی برای ورود به بازار کار	-	√	√	√	√	-	√	-
کسب دانش و مهارت های اجتماعی	-	√	√	√	√	√	-	√
دستیابی به برنامه های در حال پیشرفت در مهارت ها و موقعیت های حرفه ای	-	-	-	√	-	-	-	-
توجه به آزادی و تنوع فرهنگی و برابری	-	-	-	√	-	-	-	-
تربیت مبتنی بر عملکرد متناسب با تغییرات جامعه	-	-	-	-	-	√	√	-
یادگیرندگی مادام العمر و مستقل	-	-	-	-	-	√	-	-
ایجاد فرصت های بیشتر برای دستیابی فرهنگی گسترده تر بویژه مهارت در زبان های مختلف	-	-	-	-	-	-	√	-
تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، عملی و اخلاقی	-	-	-	-	-	-	-	√

زبانی، حرکتی، ادراکی و احساسی.

• سهم زیادی از آموزش در ژاپن به زندگی اجتماعی و رشد اجتماعی می پردازد.

• بر نامه درسی ملی دربردارنده راهکارهایی برای فعالیتهای غیردرسی دانش آموزان می باشد مثل برنامه نظافت مدرسه.

۸. ایران

- نقش تعیین کننده در ساختار نظام زندگی.
- شکوفایی فطرت آدمی و واقع بینانه و متناسب با توان و شرایط زمانی و مکانی.
- عینیت بخشیدن زندگی فردی و اجتماعی پاک و پسندیده (حیات طیبه).
- سیر تربیتی تعقل محوری دانش آموز متناسب با نیازها و شرایط دانش آموز.
- تقویت فضایل انسانی.
- تنظیم وظایف طبق معیارهای درست ارتباطات.
- خدامحوری.

۲. آلمان

• کلاس های آموزش اصول مذهبی و در برخی ایالات شرقی کلاس اخلاق

• دروس اصلی شامل زبان آلمانی، حساب، تاریخ، مشاغل و صنایع دستی.

• در بعضی از ایالت ها در برنامه درسی یک زبان خاص (فرانسوی، انگلیسی یا روسی) نیز گنجانده شده است.

• تاکید بیشتر در شاخه دوم یعنی دانش آموزانی که وارد کار آموزی در حرفه های تجاری یا پزشکی خواهند شد تا در امور بازرگانی یا حرفه پرستاری یا تکنسین پزشکی شاغل شوند بر روی ریاضیات و مهارت های زبانی است تا کارهای دستی.

• دروس اجباری از جمله زبان های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، ریاضیات، شیمی، فیزیک، تاریخ، دین و اخلاق.

• دروس اختیاری نظیر شیمی پیشرفته فیزیک پیشرفته ریاضیات پیشرفته و زبان های یونانی و لاتین.

• انتخاب دروس اختیاری به اهداف حرفه ای هر دانش آموز باز می گردد.

۳. کانادا

• دروس شامل: انگلیسی، فرانسوی، ریاضی، علوم، تربیت بدنی و مطالعات اجتماعی یا علوم اجتماعی است.

• محتوای دوره های اختیاری یا دوره های انتخابی در راستای توانمندسازی برای گزینه های شغلی مورد علاقه است.

• دوره های فرانسوی یکی دیگر از برنامه های اختیاری است که از کلاس ۶ یا ۷ تا پایان کلاس ۱۲ وجود دارد که تمام دوره را به زبان فرانسه می گذرانند.

• تربیت یکپارچه عقلی، ایمانی، عملی و اخلاقی دانش آموزان.

• درک و توانایی اصلاح مستمر موقعیت فردی و اجتماعی.

توافق و تفاوت اهداف ذکر شده مطابق شیوه استوارت میل در جدول ۱ آورده شده است.

با بررسی برنامه درسی آموزش در کشورهای گروه ۷ مشخص گردید که این کشورها در محتوای برنامه درسی خود به موارد زیر توجه کرده اند:

محتوای برنامه درسی استخراج شده

۱. ژاپن

• ترکیبی از مبانی سنتی ژاپنی ها نسبت به هویت ملی و فرهنگ بومی خود با مبانی مردم سالاری، آزادی های فردی و دانش مغرب زمین.

• محتوایی با ریشه عقاید و آموزش های چینی.

• کتب درسی دبیرستان ها با سطوح آسان، متوسط، و دشوار.

• محتوای آموزشی شامل زبان ژاپنی، ریاضیات، علوم، زبان انگلیسی، مطالعات اجتماعی، موسیقی، هنر، بهداشت، ورزش، هنر های صنعتی، اقتصاد خانواده، راهنمای فنی و حرفه ای و کار عملی.

• ورزش به عنوان یک ارزش اجتماعی و شخصیتی در برنامه درسی دارای اعتبار و اهمیت است.

- مدرک فنی یا نیروی کار عادی.
- محتوای برنامه درسی شامل: دستور زبان انگلیسی، بهداشت و تغذیه، ریاضیات هنرهای عملی، علوم و روش های علمی، زبان های خارجی ایالات متحده، جغرافی، متون خواندنی، مهارت نوشتن، تربیت بدنی، موسیقی، هنر.
- محتواهایی برای مهارت های زندگی، سوادآموزی عمومی و دیگر حوزه های پشتیبان یادگیری تدوین شده است.
- هر ایالت، کتب درسی خود را جداگانه تهیه می کند و معمولاً مقامات محلی آموزش و پرورش عهده دار تهیه کتاب های درسی محل هستند و در هر ایالت کتاب های خاص همان ایالت تدریس می شود.
- برنامه درسی دبیرستان (کلاس ۹ تا ۱۲، تقریباً بین ۱۴ تا ۱۸ سال) می تواند از جریان های بیشتری مانند هنرها، ریاضیات، هوانوردی و غیره تشکیل شود.
- دیپلم پایه دبیرستان در مجموع ۲۶ واحد را باید بپذیرند. این بیست و شش واحد درسی عمدتاً یک ساله یا ترم دروس مورد نیاز و انتخابی است.
- این ۲۶ واحد شامل انگلیسی، مطالعات اجتماعی (از جمله تاریخ - جهان، ایالات متحده و ایالت / محلی)، علوم، ریاضیات، هنر و زبان های دیگر.

۵. بریتانیا

- موضوعات درسی ملی عبارتند از: هنر و طراحی، شهروندی، فناوری طراحی، انگلیسی، جغرافیا، تاریخ، فناوری ارتباطی اطلاعاتی، ریاضیات، زبان های خارجی مدرن، موسیقی، علوم، آموزش شغلی، یادگیری مربوط به کار.
- دروس اصلی اجباری: انگلیسی، ریاضی، علوم.
- موضوعات اضافی شامل: تاریخ، جغرافیا، زبان ها (مدرن و باستان) و مطالعات دینی.
- از جمله مهم ترین دروس آموزشی مدارس مقطع مقدماتی متوسطه شامل: دروس انگلیسی، ریاضیات، علوم فنی، محیط زیست و جامعه و علوم مذهبی.
- برنامه درسی مصوب، دربرگیرنده رشد معنوی، اخلاقی، فرهنگی، فکری و جسمی.

- در همه مدارس، دروس برنامه درسی اجباری یا اصلی وجود دارد که باید تعداد ترم های مشخصی طبق تصمیم هر استان مطالعه شود.
- در برخی از استان ها و مناطق ممکن است برنامه های حرفه ای یا هنری به صورت تخصصی داشته باشند.
- محتوای دروس در ایالات یکسان نیست.
- در مقاطع بالاتر به تدریج تعداد دروس اجباری محدودتر و بر تعداد دروس انتخابی افزوده می گردد.
- دروس اصلی اجباری (متغیر در ایالات) شامل: زبان اصلی آموزشی، ریاضیات، هنر، علوم اجتماعی، تربیت بدنی، علوم دینی و اخلاق.
- دروس اجباری در برخی از ایالات دیگر شامل: دروس آموزشی زبان دوم، اقتصاد، بهداشت، مهارتهای فردی واجتماعی، آشنایی با تکنولوژی و کامپیوتر.
- مواد درسی پایه و عمومی در کلیه ایالات شامل: زبان، ریاضیات، علوم اجتماعی، هنرهای زیبا، تربیت بدنی؛
- مهارت های فردی واجتماعی؛ علوم دینی و آموزش زبان دوم.

۴. آمریکا

- آموزش زبان های خارجی.
- محتوای کلاس های مقطع متوسطه شامل دروس ضروری و انتخابی است.
- کلاس های ضروری شامل: ریاضی، زبان انگلیسی و علوم است.
- کلاس های اختیاری مانند زبان های خارجی، موسیقی، اقتصاد خانه، گروه کر و یا هنر.
- محتوای کلی برنامه درسی دوره متوسطه در سراسر کشور دارای سازگاری و یکپارچگی است.
- مواد آموزشی الزامی شامل: انگلیسی، ریاضیات، زبان خارجی، تربیت بدنی، هنر و / یا موسیقی، علوم و مطالعات اجتماعی (ترکیبی از تاریخ، دولت و جغرافیا).
- حق انتخاب در گزینش درس های سطح کلاس خود با بهره گرفتن از کمک پدر و مادر و مشاور مدرسه.
- برنامه های خاص و جداگانه برای آماده سازی در رشته دانشگاهی مشخص، شغل مورد نظر و یا کسب

- درسی.
- رشد قابلیت های سواد آموزی و مهارت های زبانی برای مشارکت در ارتباطات اجتماعی.
- کسب تجارب متنوع هنری، ذهنی و عملی برای رشد قوه قضاوت صحیح در زندگی روزمره.
- کسب دانش، مهارت و نگرش های ضروری جهت انتخاب خردمندانه برای زندگی بهتر.
- کسب تجارب تکوینی (فرایندی) در آموزش اخلاقی و مذهبی (دینی).
- رشد قابلیت جستجوگری علمی و عملی از جمله سواد رایانه ای، تفکر خلاق و حل مسئله.
- دانش لازم قدر شناسی از میراث فرهنگی، اجتماعی و محیطی.
- برخورداری و بهره گیری از نحوه تعامل با افراد و محیط طبیعی و مدیریت منابع.
- درک و فهم موقعیت شهروندی و اساس قدردانی از آن.
- توسعه ظرفیت دانش آموزی برای کسب یادگیری اثربخش.
- حوزه های اساسی یادگیری: ۱- زبان ها، ۲- ریاضی، ۳- علوم، ۴- مطالعات فنی، ۵- مطالعات اجتماعی، ۶- آموزش فردی و اجتماعی، ۷- آموزش هنر ۸- تربیت بدنی.
- مهارت های اساسی در برنامه درسی ملی: ۱-مهارت ارتباطی، ۲- مهارت ریاضی و عددی، ۳-مهارت دانشی و اطلاعاتی، ۴- مهارت حل مسئله، ۵- مهارت خود راهبری و ارتباطات، ۶-مهارت حضور و مشارکت اجتماعی، ۷-مهارت تربیت بدنی و ۸-مهارت مطالعه و جستجوگری.

۱.۷. ایتالیا

- محتوایی به منظور پاسخگویی به خواسته های جدید توسعه اقتصادی و اجتماعی.
- حاوی دانش، مهارت، تبحر و کاردانی لازم را برای گسترش و توسعه توانایی های در تمامی زمینه های اخلاقی، اجتماعی، عقلانی و عملی و خلاقیت و شرکت فعال در زندگی فرهنگی و اجتماعی و پاسخگویی نیاز

- در بازنگری ۲۰۰۸، آموزش دینی، آموزش شخصی واجتماعی و آموزش شغلی مرتبط با دنیای کار لحاظ شده است.
- برنامه درسی جدید شامل: علوم، آموزش دینی، زبان انگلیسی، آموزش شهروندی، تاریخ، جغرافی، آموزش فردی، اجتماعی و بهداشت؛ زبان های خارجی نوین و تربیت بدنی.
- همچنین رعایت استمرار برنامه در تمام مراحل کلیدی و دو زبانی و آموزش شهروند جهانی مورد توجه قرار گرفت.
- برنامه درسی ملی اجباری در سنین ۷ تا ۱۴ سال: زبان انگلیسی، ویلزی، ریاضیات، طراحی و فناوری، علوم، فناوری اطلاعات و ارتباطات، تاریخ، جغرافیا، هنر موسیقی و تربیت بدنی.
- در سنین ۱۱ تا ۱۴ سال آموزش زبان خارجی اجباری است.
- در سنین ۱۴ تا ۱۶ سال زبان انگلیسی، ویلزی، علوم ریاضیات و تربیت بدنی اجباری است.
- مهارت های بین برنامه ای شامل: ارتباطات، کاربرد ریاضیات و استفاده از فناوری ارتباطات و اطلاعات.
- کتابهای درسی در بریتانیا وسیله ناشران بخش تجاری منتشر می شود که انتشار آن ها نیاز به تأیید دولت ندارد.
- استفاده از منابع آموزشی وزارت آموزش و پرورش مناطق الزام قانونی ندارد.

۶. فرانسه

- هفت مهارت محوری: تسلط بر زبان فرانسه، فهم یک زبان خارجی، کسب حرفه ای خاص، درک ریاضیات، آشنایی با فناوری اطلاعات و ارتباطات، کسب فرهنگ شخصی و مهارت های اجتماعی و شهروندی و کسب استقلال
- حرفه ای و نوآورانه و توانایی بهره گیری از آن ها.
- آموزش های حرفه ای با طیفی گسترده از مهارت های آموزشی و شغلی.
- برنامه درسی ملی مبتنی بر موضوع محوری و مجموعه ای از برنامه های مطالعاتی برای هر موضوع

بازار کار باشند.

- تعمیم‌ها، پدیده‌ها مسایل مربوط به هر درس.
- مجموعه مفاهیم، مهارت‌ها و گرایش‌های دروس.
- مجموعه‌ای منسجم و هماهنگ از فرصت‌ها، تجربیات اساسی یادگیری و شایستگی‌های مبتنی بر ارزش‌ها و زمینه‌ساز شکوفایی فطرت الهی و فعلیت یافتن عناصر (تعقل، ایمان، علم، عمل و اخلاق) و عرصه‌ها (خود، خدا، خلق و خلقت) به صورت بهم‌پیوسته و با محوریت ارتباط با خدا.
- کتاب درسی محوری، موضوع محوری و به صورت

- معرفی زبان‌های خارجی در برنامه‌های آموزشی.
- تدریس موضوعات جداگانه در این مقطع.
- سی ساعت در هفته و یا سی و شش ساعت در هفته، همراه با آموزش زبان خارجی.

۱.۱. ایران

- دانش سازمان یافته و اندوخته شده، اصطلاحات، اطلاعات، واقعیت، قوانین، اصول، روش‌ها، مفاهیم،

جدول ۲- تشابهات و تفاوت‌های محتوای برنامه درسی

ایران	ایتالیا	فرانسه	بریتانیا	امریکا	کانادا	آلمان	ژاپن	محتوای برنامه درسی
						-	√	ترکیبی از مبانی هویت ملی و فرهنگ بومی با مبانی مردم سالاری، آزادی‌های فردی و دانش غربی
							√	محتوایی با ریشه عقاید و آموزش‌های چینی
							√	کتاب درسی با سطوح آسان، متوسط، و دشوار
√	√	√	√	√	√	√	√	زبان، ریاضیات، علوم، زبان خارجی
							√	مشاغل و صنایع دستی
√	√	√		√	√	√	√	مطالعات یا علوم اجتماعی
√			√	√	√	√		تاریخ و جغرافیا
√		√	√	√	√	√	√	ورزش و تربیت بدنی
√			√	√	√	√	√	بهداشت و سلامت
√		√	√	√	√	√	√	هنر
			√	√				موسیقی
		√	√	√	√	√	√	آشنایی با رایانه و فناوری ارتباطی اطلاعاتی
	√	√	√	√	√	√	√	توانمندسازی شغلی، یادگیری مربوط به کار
√			√		√			آشنایی با کار و فناوری
√		√	√		√		√	آموزش مهارت‌های فردی و اجتماعی و شهروندی و زندگی
	√			√	√		√	اقتصاد
							√	فعالیت‌های غیردرسی مثل برنامه نظافت مدرسه
√		√	√					آموزش اصول و عقاید مذهبی
√	√	√	√		√	√	√	دین و اخلاقی
√							√	کار آموزی در حرفه‌های تجاری یا پزشکی
							√	شیمی، فیزیک
√	√		√	√	√	√	√	زبان‌های خارجی دوم و بیشتر
√							√	آماده‌سازی رشته‌ای برای ورود به دانشگاه
							√	دروسی چون هوانوردی
							√	هر ایالت کتاب‌های خاص همان ایالت تدریس می‌شود
		√	√					مطالعات فنی
		√						آموزش مهارت‌های حل مساله و جستجو
		√						کسب استقلال حرفه‌ای و نوآورانه و توانایی بهره‌گیری از آن‌ها.
√		√						برنامه درسی ملی مبتنی بر موضوع محوری
		√	√					آموزش مهارت‌های ارتباطی
		√	√					آموزش حفظ محیط زیست و منابع
			√					آموزش شهروند جهانی
	√							توسعه خلاقیت

رشته‌های مجزا.

- تأکید بر علوم رشته‌ای برای ورود به دانشگاه.
  - مواد آموزشی عمدتاً شامل کتاب درسی و کتاب راهنمای معلم.
  - عناوین حوزه‌های تربیت و یادگیری: حکمت و معارف اسلامی، قرآن و عربی، زبان و ادبیات فارسی، فرهنگ و هنر، سلامت و تربیت بدنی، کار و فن‌آوری، علوم انسانی و مطالعات اجتماعی، ریاضیات، علوم تجربی، زبان‌های خارجی و آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده.
  - این پنج حوزه یعنی حکمت و معارف اسلامی، فرهنگ و هنر، سلامت و تربیت بدنی، کار و فن‌آوری و آداب و مهارت‌های زندگی و بنیان خانواده ماهیتی دو وجهی دارد هم به صورت بین‌رشته‌ای و تلفیق در سایر حوزه‌های یادگیری و هم به صورت مستقل با آموزش خاص دنبال می‌شود.
  - آموزش متوسطه نظری عمدتاً تأثیر مثبتی بر توسعه اقتصادی ندارد.
- توافق و تفاوت محتوای برنامه درسی کشورها مطابق شیوه استوارت میل در جدول ۲ آورده شده است.

بحث

نتایج این پژوهش نشان داد اهداف و محتوای برنامه درسی این کشورها اغلب تأکید بر حوزه‌های کار و اشتغال و به نوعی اقتصاد محور است. در صورتی که در ایران بر این حوزه‌ها تأکید چندانی وجود ندارد و اگر چه در ایران تأکید بر مبانی اسلام در حوزه‌های تربیتی است و موضوع کار در آیین اسلام مورد تأکید فراوان است، جای تامل است که چرا در برنامه درسی کشور اسلامی ایران کمتر مورد توجه قرار گرفته است. نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش آتیو (۲۰) و کاستی‌های مطرح شده در پژوهش پیغامی و تورانی (۱۹) حسینی خواه و همکاران (۱۸) و پریشانی و همکاران (۱۳) هم راستا است. امروزه تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد از عوامل کلیدی در توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور است و سرمایه‌گذاری کلان در بخش‌های اقتصادی، نیازمند برنامه‌ریزی و

سرمایه‌گذاری در این بخش است.

به نظر می‌رسد همان طور که در نقشه جامع علمی کشور (۲۲) به کسب مهارت‌هایی چون: انضباط، تقلید، تعهد، احساس مسئولیت، وظیفه‌شناسی، توانمندسازی برای زندگی بهتر، سلامت و بهداشت روانی، روابط اجتماعی و مناسبات انسانی، جامعه‌پذیر بودن، درک ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی، حفظ محیط زیست، ایمنی و بهداشت محیط کار، بهره‌برداری مطلوب از ظرفیت منابع طبیعی و زیست‌محیطی، کار آفرینی، خلاقیت و نوآوری، نظم‌پذیری، مسئولیت‌پذیری، پایبند به اخلاق حرفه‌ای و وجدان کاری (۲۲) اهمیت داده شده است و با توجه به نتایج پژوهش بایستی به طور جدی به برنامه درسی مقطع مهم متوسطه ورود یابد. توسعه‌ی متوازن فردی، پرورش روح و ارزش‌های انسانی لازم برای ورود به جامعه و زندگی است و افزایش ظرفیت درک، داوری، تفکر انتقادی و کسب مهارت‌های کاری لازمی توسعه کشور است. آماده‌سازی افراد برای یادگیری مادام‌العمر به کمک مهارت‌های کارآفرینی می‌تواند از اهداف مفید آموزش در این مقطع باشد. اگر فلسفه یک برنامه درسی بر شایستگی‌های خاص و مورد نیاز جامعه تمرکز نداشته باشد، محصولات آن برای توسعه در صنعت آماده نخواهند بود؛ به ویژه در مقطع متوسطه که امکان دارد فرد مسیر رفتن به دانشگاه را انتخاب نکند. بنابراین برای افزایش دانش و مهارت‌ها در این مقطع سرنوشت‌ساز، ضروری است که به شایستگی‌های حرفه‌ای در طراحی برنامه درسی توجه شود.

یکی از مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت، فراهم ساختن بستر رشد و شکوفایی استعدادها است. بهترین شیوه تعلیم و تربیت آن است که ضمن رشد فردی، جوابگوی نیازهای جامعه نیز باشد. پژوهش‌های جمع‌آوری شده در این تحقیق نشان داده اهداف آموزشی هر کشور علاوه بر جنبه اجتماعی، جنبه حرفه‌ای و اقتصادی هم دارد، چرا که تعلیم و تربیت عامل مهمی در توسعه اقتصادی و بهبود سطح زندگی است. بدین ترتیب آگاهی از مفاهیم اقتصادی و کارآفرینی و دانش به کارگیری آن از ضروریات زندگی امروز به نظر می

تفکر و استدلال تحلیلی، تصمیم‌گیری و حل مسئله. آنچه مشخص است در برنامه‌هایی که برای نظام آموزشی در ایران تدوین شده است به اهمیت موضوع پی برده شده است اما به صورت عملی به ویژه در مقطع متوسطه بایستی کار و کارآفرینی، کارآموزی و انتخاب شغل صورت بگیرد که پایبند سازی دانش‌آموزان به میانه روی، ایجاد انگیزه کار و فعالیت اقتصادی و ارتقا تعهد و مسئولیت‌پذیری نیز از بسترهای آن است. آموزش فناوری، کار و مهارت‌آموزی، سبب پیشرفت فردی، افزایش بهره‌وری، مشارکت در زندگی اجتماعی و اقتصادی، کاهش فقر، افزایش درآمد و توسعه یافتگی خواهد شد.

یاری گرفتن از مبانی دینی در این زمینه چون توجه به کار و تلاش در اسلام، پرهیز از تنبلی، قناعت، توجه به کسب و روزی حلال و ... بسیار سودمند و رهگشا است. استفاده از مبانی اسلام صرفاً در نهی کردن و انتقادهای ظاهری و توجه صرف به نماز و روزه نه تنها دانش‌آموزان را گریزان می‌سازد، بلکه رسالت اساسی دین که روشنگر مسیر زندگانی آدم‌ها است و می‌تواند در زندگی اجتماعی و اقتصادی آنان راه‌گشا باشد، محدود می‌شود. اشاره به این موضوع که طولانی‌ترین آیه قرآن کریم در حوزه معاملات اقتصادی است، از مصادیق اهمیت حوزه اقتصاد در اسلام و گواه این مطلب است.

خلا توجهات اقتصادی از باب آماده‌سازی افراد برای مهارت‌های شغلی پس از اتمام دوره متوسطه احساس می‌شود. به نظر می‌رسد که بهتر است برنامه‌ریزان در راستای توسعه اقتصادی در این حوزه ورود یابند. همچنین اگر ایران خواهان توسعه و آماده‌سازی افراد برای ورود به جامعه و زندگی است، باید به توانمندسازی دانش‌آموزان در این مقطع در حوزه‌های حرفه‌ای و شغلی توجه بیشتری نماید.

References

1. Imamjomeh SM, Ahmadi G, Timurnia M. A Comparative Study of Extracurricular Activities in Primary Schools of Iran with the America, England

رسد چرا که کسب دانش و مهارت‌های اقتصادی در توسعه و رشد اقتصادی کشور و به تبع آن رفاه جامعه موثر است. بررسی کشور‌های پیشرو در این پژوهش این مهم را به خوبی نشان می‌دهد و خلاء اطلاعاتی موجود در کشور‌هایی نظیر ایران در خصوص اصول اقتصادی مشهود است. نبود آموزش‌هایی که فرد را در زندگی و در مواجهه با تحولات و جریان‌های اقتصادی توانمند سازد از مهم‌ترین نقاط افتراق با کشور‌های پیشرو است.

با توجه به تحلیل‌های به دست آمده از مقایسه کشور‌های توسعه یافته در این پژوهش، یادگیری اصول مالی و اقتصادی و شناخت کار و اشتغال برای هر دانش‌آموز لازم است. در شرایط اقتصادی امروز، دانش‌آموز اکنون و شهروند آینده باید اهمیت پس‌انداز و موازین مالی را خوب بداند و قادر باشد در زندگی خود به کار ببندد تا در آینده جامعه با بحران‌های اقتصادی و آسیب‌های اجتماعی مواجه نشود. شور (Schur) (۲۳) و کانگ (۲۴) معتقد هستند اگر هدف اصلی آموزش اقتصاد، بهبود سواد اقتصادی در اکثر دانش‌آموزان است، آموزش اقتصاد نباید تا کلاس دوازدهم تأخیر انداخته شود.

نتیجه‌گیری

اگر چه در این پژوهش اهمیت موضوع بر پایه مقطع متوسطه بررسی و تحلیل شده است اما باید اذعان داشت که آگاهی اقتصادی از پایه‌های پایین‌تر نیز بدین جهت که امکان‌رها کردن تحصیل قبل از متوسطه وجود دارد بسیار مهم است. و صد البته شکل و شیوه پرداخت به کار و اقتصاد در این مقاطع متفاوت می‌گردد. مقطع متوسطه با دوران نوجوانی و حس استقلال طلبی آغاز می‌شود و مفاهیم چون کار و کارآموزی پررنگ می‌شود. برنامه‌ریزی‌کاری با توجه به توانمندی‌ها و ظرفیت‌های دانش‌آموزان نه تنها آن‌ها را در استعداد خود ماهر می‌کند و آینده‌ای روشن پیش روی آن‌ها می‌گذارد، بلکه کارکرد آن‌ها را در جامعه بالا برده و آینده‌ای پربرابر برای جامعه رقم می‌زند.

کارکرد‌های مورد انتظار از آموزش‌های اقتصادی به تحقق روش‌های ماهر سازی و یاددهی صحیح‌گره خورده است؛ مهارت‌هایی چون تفکر و عمل‌نقادانه،

- and Malaysia. *J Curriculum Res Iran Curriculum Stud Assoc.* 2013;65-91. [In Persian]
2. Sudsomboon W. Construction of a competency-based curriculum content framework for mechanical technology education program on automotive technology subjects. Proceedings of the ICASE Asian symposium Pattaya, Thailand. 2007.
  3. Zheng J, Hu Z, Wang J. Entrepreneurship and innovation: The case of Yangtze River Delta in China. *J Chin Entrepreneur.* 2009;1(2):85-102.
  4. Beltramo JL, Duncheon JC. Globalization standards: A comparison of U.S. and non-U.S. social studies curricula. *J Soc Stud Res.* 2013;37(2):97-109.
  5. Salsabili N. A Study and Comparison of the National Curriculum Document Compiled by the Islamic Republic of Iran with the Curriculum Subsystem in the Theoretical Foundations of the Fundamental Transformation of the Formal and General Education System. *Q J Qual Res Curriculum Allameh Tabatabaei Univ.* 2016;2(5):107-141. [In Persian]
  6. Parand R, Ahmadi GA. The role of education in economic and social development. Fifth International Conference on Research Approaches in Humanities and Management. 2017.
  7. Hameed S. A comparative study of GCE and international curricula in Singapore and Australia. *Int J Educ Dev.* 2020;78:102248.
  8. Maleki H. Designing and Validating the Appropriate Model of the Talent Curriculum. *Q J Res School Virt Learn.* 2019;6(4):45-60.
  9. Islami Z, Hakimzadeh R, Saburi AA. A comparative study explaining the frameworks for measuring the quality of research in the Iranian higher education system with the United Kingdom, Australia, the Netherlands, Italy and Hong Kong. *Q J Res Educ Syst.* 2018;12(42):59-76. [In Persian]
  10. Maleki H, Abbasi Z, Beheshti S, Abbaspour A. Elements of the Ethical Education Curriculum Model in Higher Education Based on the Holy Quran Based on Al-Mizan Interpretation. *Q J Qual Res Curriculum Allameh Tabatabaei Univ.* 2017;2(8):1-27. [In Persian]
  11. Ahmadi F, Ahmadi GA. A Comparative Study of Secondary School History Curriculum in Iran and Several Countries (UK, Pakistan, India). *Q J Qual Res Curriculum.* 2017;2(7):66-83. [In Persian]
  12. Jahan J, Pakseresht M, Adib Manesh M. Explaining and analyzing the elements and components of the curriculum of thoughtful action (Schwab pragmatism) based on valid scientific sources and documents. *Q J Qual Res Curriculum, Allameh Tabatabaei Univ.* 2017;2(6):1-42. [In Persian]
  13. Parishani N, Mir Shah Jafari SI, Sharifian F, Farhadian M. A Comparative Study of the Content Element in the Secondary Environmental Education Curriculum of Iran and Several Selected Countries and Proposing a Neglected Approach and Content in the Iranian Environmental Education Curriculum. *Curriculum Stud.* 2016;23(2):127-152. [In Persian]
  14. Leask B. Internationalizing Curriculum and Learning for All Students. In *Global and Local Internationalization* (2016: pp. 49-53). Sense Publishers.
  15. Malekipour A, Hakimzadeh R, Dehghani M, Zali MR. In a study entitled Comparative study of entrepreneurship education curriculum in the field of social sciences and behavioral sciences at the University of Tehran with the world's leading universities. *Res Writ Acad Books.* 2016;38:1-19. [In Persian]
  16. Ghasempour A. A Comparative Study of Essay Education Curriculum in German and Iranian Secondary School. *Curriculum Stud Q.* 2016;11(41):99-128. [In Persian]
  17. Korkmaz H. Novotel Athens Convention Center, Athens, Greece Factors Influencing Students' Career Chooses in Science and Technology: Implications for High School Science Curricula. 7th World Conference on Educational Sciences, (WCES-2015), 05-07 February 2015. *Soc Behav Sci.* 2015;197:966-972.
  18. Hosseinikhah A, Mehrmohammadi M, Fardanesh H, Akbari R. Comparative study of English language teaching curriculum in Iran and Sweden with emphasis on high school. *Curriculum Stud.* 2013;31:7-46. [In Persian]
  19. Peyghami A, Turani H. The Role of Economics Curriculum in the Formal and Public Education Curriculum of the World, Presenting an Action Plan for a Neglected Curriculum. *Educ Innov.* 2010;37:31-52
  20. Autio O. The Development of Technological Competence from Adolescence to Adulthood. Department of Teacher Education at the University of Helsinki, Finland. *J Technol Educ.* 2011;22(2):71-89.
  21. Maadandar Arani A, kakis L. Comparative education of new perspectives. Tehran: Ayizh Publications; 2015. [In Persian]
  22. Shorkaei Ardakani J. Collection of approvals of the Higher Education Council, Secretariat of the Higher Education Council. Tehran: Cultural Institute of Borhan School. 2013: pp. 31-26. [In Persian]
  23. Secretariat of the Supreme Council of Education. Theoretical foundations of the fundamental transformation in the formal public education system of the Islamic Republic of Iran, approved in December 2012. Tehran: Ministry of Education in cooperation with the Supreme Council of Cultural Revolution; 2012. [In Persian]
  24. Schur LM. The economist as consultant to the schools. *J Econ Educ.* 1970;2(1):78-88.
  25. Kang R. Pk-8 preservice teachers' intentions to teach economics: An application of the theory of reasoned action and the theory of planned behavior. Doctoral dissertation, Texas A & M University; 2007.